

М.Б. ПОПОВИЧ,

студент 3 курсу Інституту архітектури,
будівництва та туризму Національного
технічного університету нафти і газу
Науковий керівник:

О.В. ПОБИГУН,

кандидат географічних наук, доцент
кафедри туризму оого Національного
технічного університету нафти і газу, м.
Івано-Франківськ

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Позашкільна освіта покликана забезпечити сприятливі умови для всебічного розвитку дитини, формування в неї компетентностей та особистісних якостей, необхідних для активної участі в суспільному житті, свідомому виборі професії, подальшому життєвому розвитку. Вперше в історії 2013 рік був проголошений «Роком дитячої творчості», що мало сприяти розвиткові цього напрямку української освіти.

Серед напрямів позашкільної освіти, передбачених Законом України «Про позашкільну освіту» [1] - туристсько-краєзнавчий та військово-патріотичний. Туризм і краєзнавство мають великий виховний потенціал, суттєво впливають на формування особистості дітей та підлітків. Туристські походи, краєзнавчі експедиції, екскурсії, змагання, зльоти, масові акції – важливі чинники як патріотичного виховання, так і фізичного загартування. Саме тому туристсько-краєзнавчий напрям користується популярністю серед дітей різних вікових категорій.

Робота центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді, станцій юних туристів (далі – центри туризму) ведеться за декількома напрямками. Це методична робота, організація масових заходів, робота з підготовки кадрів тощо.

Їх головною метою є прищеплення вихованцям позитивних ціннісних морально-етичних та інтелектуальних пріоритетів, забезпечення умов для зміцнення фізичного здоров'я дитини.

Дитячо-юнацький туризм і краєзнавство комплексно впливає на формування морального і фізичного здоров'я молоді, її інтелектуальний розвиток шляхом залучення до активного пізнання світу й самого себе в світі.

Успішна самореалізація особистості в період навчання та після його закінчення, її соціалізація в суспільстві, активна адаптація до швидкозмінних соціально-економічних, культурологічних, інформаційно-інтелектуальних, науково-технічних процесів, збереження високих духовно-моральних принципів життя є найголовнішим завданням навчальних закладів.

Основним об'єктом навчання і виховання в позашкільному навчальному закладі є конкретна дитина, її можливості, інтереси, нахили, психофізичні особливості, стан здоров'я. Відсутність примусу, свобода вибору заняття робить позашкільний заклад привабливим для дітей різного віку. Індивідуально-особистісний підхід реалізується не в намірах чи принципах, а на практиці, безпосередньо через спілкування, що є безцінним для розвитку особистості.

Нагальною потребою сьогодення стає запровадження сучасних методик виявлення обдарованих учнів, їх навчання, виховання та надання соціально-педагогічної підтримки, а також пошук шляхів ефективної реалізації їх творчих здібностей.

Позитивним є також використання для ознайомлення з методичними наробками можливостей мережі Інтернет: ряд центрів туризму розміщує методичні матеріали на власних сайтах в режимі вільного доступу. Нині методичні розділи з можливостями вільного доступу до повних текстів розробок існують, зокрема, на сайтах Дніпропетровського дитячо-юнацького центру міжнародного співробітництва [2], Волинського центру туризму, спорту, краєзнавства та екскурсій [3], Вінницького центру туризму, спорту, краєзнавства та екскурсій [4], Запорізького центру туризму і краєзнавства учнівської молоді [5], Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді [6], Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді [7], Миколаївського обласного центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді [8], Львівського обласного центру краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді [9], Сумського центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю [10], Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді [11], Харківської обласної станції юних туристів [12], Тернопільського обласного комунального центру туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді [13], Хмельницького центр туризму і краєзнавства учнівської молоді [14] та інші.

Важливими дієвими засобами реалізації пізнавальних інтересів учнівської молоді та залучення підростаючого покоління до активної пошукової та дослідницької роботи з вивчення історичної та культурної спадщини українського народу, природного довкілля рідного краю є масові заходи краєзнавчої спрямованості. Основними формами роботи цього напрямку є історико-краєзнавчі конференції, конкурси, вікторини, експедиції тощо.

З метою впровадження нових форм і методів туристсько-краєзнавчої роботи з учнівською молоддю в навчально-виховний процес педагогами Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю розроблено освітньо-виховний проект «Стежками Слобожанського краю». Проект спрямовано на ознайомлення з природними багатствами рідного краю, історією та культурою, літературною спадщиною, пам'ятками архітектури, мистецтва.

Чернівецьким обласним центром туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді було організовано та проведено пересувний наметовий табір для вихованців туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних навчальних закладів на території Вижницького пансіонату «Черемош».

У Тернопільській області активно працює програма національно-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді, в рамках якої проводяться відповідні змістовні масові заходи. Щорічно проводиться обласний етап гри «Сокіл» («Джура»). Здійснюється активна пошукова робота з запису спогадів ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Значною мірою про загальний рівень знань, умінь та навичок юних туристів-краєзнавців щодо оформлення дослідницького матеріалу за вибраною темою свідчать складені експедиційними групами учнівської молоді звіти, що подаються на Всеукраїнський конкурс на кращу туристсько-краєзнавчу експедицію учнівської молоді з активним способом пересування «Мій рідний край».

За підтримки Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді проводяться всеукраїнські конференції учнівської молоді, під час яких діти демонструють свої перші краєзнавчі дослідження.

Важливим напрямом роботи центрів туризму традиційно є організація та проведення змагань зі спортивного туризму та орієнтування. Проводяться змагання в приміщеннях з пішохідного та гірського туризму, зі скелелазіння.

У багатьох регіонах зберігаються традиції проведення так званих «зоряних» походів. Ці заходи іноді включаються і до програми зльотів та змагань (наприклад, Волинська область). Водночас, у ряді регіонів традиційними стали масові сходження на вершини, які присвячуються історичним подіям.

Не менш важливою є робота центрів щодо організації та проведення спортивних туристських походів. На жаль, за останній рік кількість туристських спортивних походів скоротилася.

Продовжується робота центрів туризму по розширенню міжнародних зв'язків. Співпраця ведеться за декількома напрямками: спортивний туризм, краєзнавчо-пошукова робота, обмін досвідом роботи, пропаганда та популяризація туристсько-краєзнавчого напрямку, організація та проведення спільних семінарів для педагогів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів з питань розвитку даного напрямку діяльності.

Для вирішення проблем в дитячо-юнацькому туризмі потрібно:

- ужити заходів щодо розширення мережі комплексних і профільних позашкільних навчальних закладів, залучення більшої кількості дітей до занять у туристсько-краєзнавчих гуртках (не менше 2/3 дітей шкільного віку);

- удосконалити нормативно-правову базу для забезпечення цього напрямку діяльності, зокрема підготувати проект Закону України "Про дитячо-юнацький туризм і краєзнавство", розробити проект Державної програми розвитку позашкільних навчальних закладів України;

- забезпечити в повному обсязі позашкільні навчальні заклади туристсько-краєзнавчого напрямку сучасними навчальними комп'ютерними комплексами та підключення їх до інформаційної мережі Інтернет;

- ужити заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітніх, професійно-технічних і позашкільних навчальних закладах;

- ужити заходів щодо здійснення модернізації приміщень діючих центрів туризму, дитячих турбаз, придбання якісного спеціального спорядження для проведення навчально-тренувального процесу на належному рівні;
- ужити заходів щодо створення умов для гармонійного розвитку особистості шляхом налагодження ефективної, злагодженої діяльності позашкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів;
- розробити комплексні екскурсійно-краєзнавчі багатоступеневі програми з урахуванням фізичного розвитку, освітнього рівня та вікових особливостей учнів з метою реалізації їх творчих здібностей засобами туризму та краєзнавства;
- з урахуванням прогнозованих демографічних змін ужити заходів щодо відкриття філій туристсько-краєзнавчих позашкільних навчальних закладів, дитячих турбаз, особливо в сільській місцевості.

Список використаних джерел:

1. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 46, ст.393//Закон України «Про позашкільну освіту».
2. kolobok-center.dp.ua - Дніпропетровський дитячо-юнацький центр міжнародного співробітництва
3. vctse.lutsk.ua - Волинський центр туризму, спорту, краєзнавства та екскурсій
4. vintravel.vn.ua - Вінницький центр туризму, спорту, краєзнавства та екскурсій
5. zotkum.ucoz.ua - Запорізький центр туризму і краєзнавства учнівської молоді
6. centour.karpat.org/ua - Закарпатський центр туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді
7. tourismcenter.if.ua - Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді
8. nikturcentr.mkstat.net - Миколаївський обласний центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді
9. locketum.lviv.ua - Львівський обласний центр краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді
10. osro.sumy.ua - Сумський центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю
11. poltavatourism.ucoz.com - Полтавський обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді
12. st.kharkov.ua - Харківська обласна станція юних туристів
13. centr-tur.at.ua - Тернопільський обласний комунальний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді
14. otstkum.km.ua - Хмельницький центр туризму і краєзнавства учнівської молоді.